

Fiskalni konzervativizam u Sjedinjenim Državama i Kanadi

Leon Runje

Dosadašnja literatura koja se fokusirala na uže područje fiskalnog konzervativizma u anglosaksonskom kontekstu, često je stavljala naglasak na idejne koncepte kao što su *guns and butter* (oružje i maslac) te teoriju poznatu pod nazivom *starve the beast* (izgladnjivanje zvijeri) i s njome povezani koncept *peace dividend* (mirovne dividende). Ovaj rad nastavlja na istom tragu te istražuje je li fiskalni konzervativizam reflektiran u politikama koje provode određene političke stranke u sjevernoameričkom anglosaksonskom kontekstu ili se ipak radi o retoričkom alatu opozicijskih političkih opcija

Pregledom dosadašnje literature može se ustvrditi kako je istraživanje odnosa ideologije i proračunskih politika relativno novo znanstveno područje, kako u ekonomskoj tako i u političkoj znanosti. Naime, sve do 1970-ih godina navedeno područje nije poprimilo interdisciplinarni karakter između navedene dvije znanstvene discipline. Tako je u ekonomskoj znanosti u pogledu odnosa stranačke ideologije i proračunskih politika dominirala teorija poslovno-političkog ciklusa, koja je naglasak stavljala na ponašanje političkih aktera dok je u političkoj znanosti s druge strane, prevladavao "model stranačkih razlika u stvaranju ekonomske politike" (Petak, 2009: 9). Prvi značajan doprinos u pogledu interdisciplinarnog nadilaženja podjela između ekonomske i političke znanosti u proučavanju navedene problematike iznesen je u radu Stevena Koven (1988) *Ideological Budgeting: The Influence of Political Philosophy on Public Policy*. Nasuprot tome, dosadašnja literatura koja se fokusirala na uže područje fiskalnog konzervativizma u anglosaksonskom kontekstu, često je stavljala naglasak na idejne koncepte kao što su *guns and butter* (oružje i maslac) te teoriju poznatu pod nazivom *starve the beast* (izgladnjivanje zvijeri) i s njome povezani koncept *peace dividend* (mirovne dividende). Ovaj rad nastavlja na istom tragu te istražuje je li fiskalni konzervativizam reflektiran u politikama koje provode određene političke stranke u sjevernoameričkom anglosaksonskom kontekstu ili se ipak radi o retoričkom alatu opozicijskih političkih opcija.

Leon Runje diplomirao je na Odsjeku za javne politike, menadžment i razvoj Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. E-pošta: leonrunje@net.hr.

Fiskalni konzervativizam u Republikanskoj stranci za vrijeme Billa Clintona i Georgea W. Busha

Cilj ovog rada je istražiti potencijalnu diskrepanciju između političke retorike i prakse dominantnih nominalno fiskalno konzervativnih parlamentarnih stranaka u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) i Kanadi u kontekstu financijske krize 2008. godine. Shodno tome, analiza je provedena na Republikanskoj stranci u SAD-u te Konzervativnoj stranci u Kanadi. Putem analize stranačkih izjava u saveznom parlamentu tijekom prethodnog opozicijskog razdoblja (1997.-2001. godine za SAD te 2003.-2006. za Kanadu) te usvojenih nacionalnih proračuna konzervativnih vlada (u SAD-u 2001.-2008. godine i u Kanadi 2006.-2015. godine) u ovom radu se istražuje jesu li prvaci fiskalnog konzervativizma tijekom obnašanja izvršne vlasti implementirali odgovarajuće fiskalne politike.

Metoda istraživanja korištena u ovom radu je komparativna analiza najbližnjih slučajeva. SAD i Kanada su izabrani zbog nekoliko čimbenika. Kao prvo, njihova zajednička povijest dovela je do razvoja sličnih političkih institucija kao i zajedničkog pravnog sustava običajnog prava (Radin i Boarse, 2000: 65-66). Nadalje, navedene su zemlje (s izuzetkom kanadske savezne države Québec) države engleskog govornog područja (Bennett, 2004: 80). Također, sve navedene zemlje su po svojem unutarnjem ustroju federacije (Watts, 2008: 29, 32). Konačno, njihove glavne parlamentarne konzervativne političke stranke nominalno ističu fiskalni konzervativizam kao jednu od temeljnih stranačkih vrijednosti.

Retorika republikanskih članova Kongresa, 1997.-2001.

Analiza retorike Republikanske stranke od 1997. godine do 2001. godine, dakle do dolaska na vlast administracije Georgea W. Busha, pokazuje kako je privrženost vrijednostima fiskalnog konzervativizma bila nominalno vrlo snažno zastupljena u retorici republikanskih članova Kongresa u navedenom razdoblju. Potrebno je naglasiti kako su, za razliku od kanadskog slučaja,

Analiza retorike Republikanske stranke od 1997. godine do 2001. godine, dakle do dolaska na vlast administracije Georgea W. Busha, pokazuje kako je privrženost vrijednostima fiskalnog konzervativizma bila nominalno vrlo snažno zastupljena u retorici republikanskih članova Kongresa u navedenom razdoblju

Republikanci uspjeli ostvariti kontrolu nad zakonodavnom granom vlasti u SAD-u još 1995. godine te su se nalazili u tek djelomičnoj opoziciji. Uzimajući u obzir navedenu činjenicu, uočavamo diskrepanciju koja se pojavljuje između njihove retoričke kritike nedovoljne uspješnosti fiskalne konsolidacije koja se dogodila za vrijeme administracije Billa Clintona s jedne strane, i njihove podrške radikalnoj ekspanziji deficita i javnog duga za vrijeme Busheve administracije s druge strane.

Prvi citat republikanskog dužnosnika koji pruža dobru ilustraciju republikanske retorike iz navedenog razdoblja:

Naš suficit smo ostvarili samo korištenjem političke definicije "uravnoteženog budžeta". Ovu su definiciju dizajnirali Demokrati kada su imali većinu u ovom Domu kako bi sakrili prave razmjere deficita. Na našu sramotu, kada smo preuzeli kontrolu nad Kongresom, nastavili smo koristiti ovu lažnu političku definiciju koja bi trebala označiti kada je deficit uravnotežen. Mi Republikanci smo nastavili s tim, i to je pogrešno (...) moramo vratiti javni dug (Metcalf, 1999).

Kao što je vidljivo iz navedenog citata senator Jack Metcalf (R-WA) izrazito veliki naglasak stavlja na istinski uravnotežen proračun, čak uvažavajući i problematično ponašanje vlastite stranke. Sljedeći primjer takve retorike je izjava senatora Jessea Helmsa (R-NC) iz 1999. godine:

Dva proračunska "suficita", iako predstavljaju korak u pravom smjeru, će jedva ostaviti trag na ukupni savezni dug koji trenutno visi oko vrata državi i našem stanovništvu (...) Čak i ako su projekcije Ureda za upravljanje i proračun točne, suficit ostvaren tijekom svake od sljedećih 11 godina postojat će paralelno s "ukupnim saveznom dugom" koji će se čitavo vrijeme sve više približavati iznosu od 6 milijardi dolara! (...) Odgovor na relevantno pitanje — smanjujemo li istovremeno kompletni savezni dug — je NE. Ovaj suficit jedino umanjuje stopu rasta navedenog duga (Helms, 1999).

Treba napomenuti kako podatci iz Kongresnog zapisnika, službene mrežne stranice Kongresa odakle su navedeni podatci preuzeti, sadrže zapise koji pokazuju kako je retorika fiskalnog konzervativizma bila zastupljena među širokim brojem republikanskih zastupnika za vrijeme Clintonove administracije te kako ovdje navedeni citati predstavljaju ilustraciju mnogo šireg fenomena (Congress.gov, 2018).

Uz to, uvid u *Congressional Biography of the United States Congress*, također demonstrira kako je većina republikanskih zastupnika, među kojima je dominirala fiskalno konzervativna retorika te čije su izjave dijelom obrađene u ovom radu, nastavila svoj mandat u razdoblju administracije Georgea W. Busha. U tom kontekstu nije moguće argumentirati da je nagli zaokret u republikanskoj politici prema državnoj potrošnji, koji se dogodio u 2000-im godinama, proizašao iz iznenadne promjene vrijednosti koja je bila rezultat smjene navedenih dužnosnika (bioguide.congress.gov, 2018).

Nadalje, jedan od ključnih argumenata Republikanaca u

Kongresu u svezi principa fiskalnog konzervativizma, uz ostvarivanje uravnoteženog proračuna, je i ograničavanje upotrebe potencijalnih suficita. Dobar primjer jest retorika koju je koristio Rick Hill (R-MT) u Zastupničkom domu:

Kako stojimo pred mogućnošću da konačno zaista uravnotežimo naš proračun i počnemo smanjivati javni dug od pet milijardi dolara, vodstvo ovog Doma predložilo je zakon koji bi mogao ozbiljno ugroziti stabilnost našeg proračuna te generirati trilijune dolara novog duga kojeg će naša djeca i unuci morati vratiti. Pozivam ovaj Dom da sredstva ostvorena putem bilo kojih realnih suficita koje ostvarimo tijekom sljedećih tri godine usmjeri prema vraćanju našeg javnog duga (Hill, 1999).

Česta pojava u republikanskoj retorici, za koju smo već pokazali da je činjenično neosnovana, oslanjajući se na rad Frendeisa i Tatalovicha (2010), je tvrdnja kako su iz povijesne perspektive liberalne (u ovom slučaju demokratske vlade) primarno odgovorne za generaciju prekomjernih deficita i američkog javnog duga. Dobar primjer upotrebe navedene retorike je sljedeći govor Scotta McInnisa (R-CO) u Zastupničkom domu:

Posljednjih 60 godina državne rastrošnosti donijeli su nam javni dug kojeg se nećemo moći riješiti još mnogo, mnogo godina (...) Zbog deficita koji je na godišnjoj razini iznosio 100 milijardi dolara dok su liberali kontrolirali Kongres Sjedinjenih Država, porezni su obveznici sada suočeni s javnim dugom koji prijete budućnosti njihove djece. Sada je pravo vrijeme da se započne s umanjivanjem javnog duga na državnoj kreditnoj kartici koju je godinama zloupotrebjavao Kongres Sjedinjenih Država (McInnis, 1997).

Međutim, unatoč navedenim primjerima, dokaz kako je dio Republikanaca naglasak stavljao na rezanje poreza nasuprot redukciji deficita, što je politika koja je uvelike karakterizirala period administracije Georgea W. Busha, pruža nam izjava senatora Spencera Abrahama (R-MI) iz 1997. godine. Senator Abraham istaknuo je:

**Česta pojava u republikanskoj
retorici je tvrdnja kako su iz
povijesne perspektive liberalne (u
ovom slučaju demokratske vlade)
primarno odgovorne za generaciju
prekomjernih deficita i američkog
javnog duga**

Ukratko, gospodine predsjedniče, trebali bismo smanjiti opterećenje koje za nas predstavlja nacionalni dug. Međutim, ako se odlučimo danas za politiku ostvarivanja

broj 35 - rujan 2018.

Tablica 1. Američki deficit i javni dug od 1990. do 2016.

Razdoblje	Deficit u milijunima, \$	Javni dug u milijunima, \$
1990.-1991.	-221 036	3 206 290
1991.-1992.	-296 238	3 598 178
1992.-1993.	-290 321	4 001 787
1993.-1994.	-255 051	4 351 044
1994.-1995.	-203 186	4 643 307
1995.-1996.	-163 952	4 920 586
1996.-1997.	-107 431	5 181 465
1998.-1999.	-21 884	5 369 206
1999.-2000.	69 270	5 478 189
2000.-2001.	125 610	5 605 523
2001.-2002.	236 241	5 628 700
2002.-2003.	128 236	5 769 881
2003.-2004.	-157 758	6 198 401
2004.-2005.	-377 585	6 760 014
2005.-2006.	-412 727	7 354 657
2006.-2007.	-318 346	7 905 300
2007.-2008.	-248 181	8 451 350
2008.-2009.	-160 701	8 950 744
2009.-2010.	-458 553	9 986 082
2010.-2011.	-1 412 688	11 875 851
2011.-2012.	-1 294 373	13 528 807
2012.-2013.	-1 299 599	14 764 222
2013.-2014.	-1 086 955	16 050 921
2014.-2015.	-679 542	16 719 434
2015.-2016.	-484 600	17 794 483
2016.-2017.	-438 496	18 120 106
1990.-1991.	-584 651	19 539 450

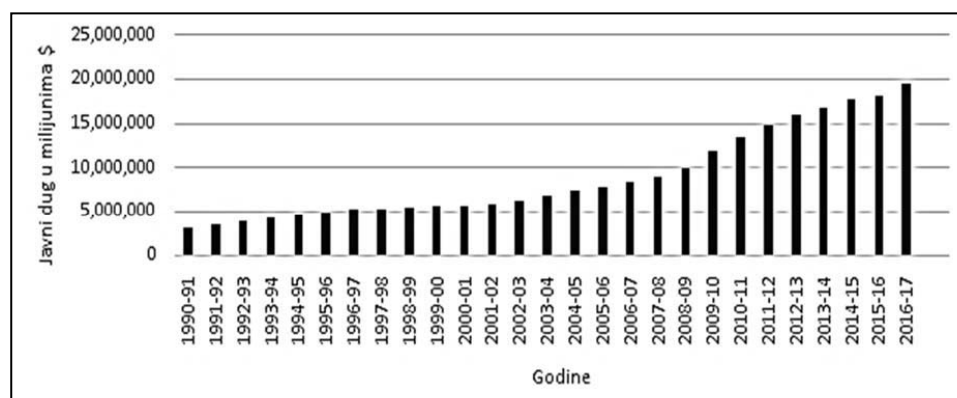
Izvor: autor prema The White House, Historical Tables, 2018.

velikih proračunskih suficita za duži budući period to predstavlja recept za više porezne stope i sporiji ekonomski rast. Moje je mišljenje, kako je najbolji način za smanjenje poreznog opterećenja ostvarivanje uravnoteženog saveznog proračuna s čvrstim kontrolama nad državnom potrošnjom te daljnje smanjivanje poreznih stopa koje koče ekonomski razvitak (Abraham, 1997).

Sličnu retoriku koristi i republikanski član Zastupničkog doma John Hostettler (R-IN), što je vidljivo iz njegove izjave u Zastupničkom domu iz 1995. godine:

Glavni razlog zbog kojega postoji otpor prema snižavanju poreznih stopa (...) jest kako je to krajnje neodgovorno činiti u kontekstu javnog duga od 5 trilijuna dolara. Moj odgovor na to je: Ovaj dug postoji, ne zbog porezne stope, nego zbog nezasićene želje ovog Doma za državnom potrošnjom. Ono što je doista neodgovorno od

Grafikon 1. Grafički prikaz američkog javnog duga, 1990.-2016.

Izvor: autor prema The White House, Historical Tables, 2018.

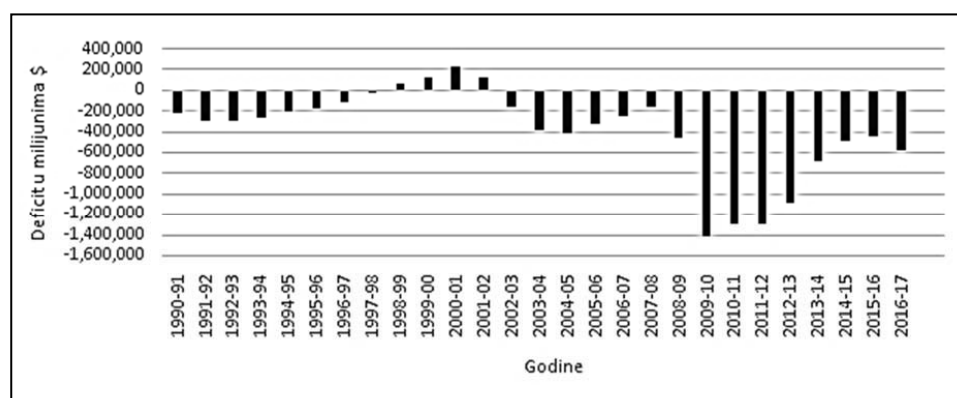
nas jest da nastavimo trošiti kao što smo to činili do sada (Hostettler, 1995).

Retorika zastupnika Hostettlera, uz navedenu sličnost s protuporeznom retorikom senatora Spencera, sada povlači i određene paralele s populističkom antielitističkom retorikom:

Voljan sam reći svojim glasačima kako sam glasovao za smanjenje njihovih poreza kao i za velike rezove u državnoj potrošnji (...) Moćnike u ovom gradu nije briga za ostvarivanje uravnoteženog proračuna. Moćnike u ovom gradu zanima jedino njihova mogućnost konzumiranja resursa iz saveznih izvora (...) Shodno tome, kada mi kažete kako rezanje poreznih stopa znači još značajnije rezanje potrošnje kako bi se uravnotežio proračun, moj odgovor na to je: Upravo je u tome poanta (Hostettler, 1995).

Kao što je demonstrirano, retorika republikanskih dužnosnika bila je izrazito privržena principima fiskalnog konzervativizma uz manjinu zastupnika čija se retorika kretala u smjeru jačeg naglašavanja redukcije poreznog opterećenja uz paralelno zanemarivanje ograničavanja fiskalne ekspanzije. Ovakva

Grafikon 2. Grafički prikaz američkog deficita, 1990.-2016.

Izvor: autor prema The White House, Historical Tables, 2018.

sekundarna retorika nagovijestala je nagli zaokret u politici koji se dogodio 2000-ih godina kada je velika većina republikanskih zastupnika koji su za vrijeme Clintonovog mandata zagovarali navedene principe, podržala povećanje državne potrošnje u vidu ratova u Afganistanu, Iraku (Schier, 2014: 5) kao i kejnzijansku reakciju na financijsku krizu 2008. godine (United States Senate, 2008; United States House of Representatives, 2008).

Unatoč tome, ovakva sekundarna retorika ostala je u manjini za vrijeme republikanske opozicije tijekom Clintonova mandata.

Kao što je demonstrirano, retorika republikanskih dužnosnika bila je izrazito privržena principima fiskalnog konzervativizma uz manjinu zastupnika čija se retorika kretala u smjeru jačeg naglašavanja redukcije poreznog opterećenja uz paralelno zanemarivanje ograničavanja fiskalne ekspanzije

Diskrepancija između ponašanja republikanskih aktera u periodu Clintonove i Busheve administracije ne može se objasniti teorijama *starve the beast* (Bartlett, 2018) ili *guns and butter* (Kohler-Hausmann, 2018), jer odnos navedenih aktera prema stupnju državne potrošnje za vrijeme financijske krize tijekom Bushevog mandata nije bio uvjetovan odbacivanjem koncepta jačanja državne potrošnje ili jačanjem vojne potrošnje nauštrb socijalnih davanja tijekom čitavog Bushevog mandata.

Kretanje proračuna Sjedinjenih Država za vrijeme Georgea W. Busha

Za vrijeme administracije Georgea W. Busha SAD je ponovno, nakon kratkog prekida u 1990-tim godinama, generirao deficite i povećavao javni dug. Prije svega, ovakav razvoj događaja bio je rezultat političkih odluka Busheve administracije, od pokretanja ratova u Afganistanu i Iraku do, kako ističe Leonnig, poticanja vlasništva nad nekretninama kao generatora ekonomskog

Za vrijeme administracije Georgea W. Busha SAD je ponovno, nakon kratkog prekida u 1990-tim godinama, generirao deficite i povećavao javni dug

rasta i supstituta za ekonomsku sigurnost (Leonnig, 2008: 1-2). Kao što je vidljivo iz *Tablice 1* i *Grafikona 1*, upravo su za Busheve administracije ostvarena najveća povećanja deficita i javnog duga u američkoj povijesti. Velik dio toga može se pripisati izbijanju financijske krize koja je sama usko povezana s naglim padom cijena nekretnina 2007. godine (Leonnig, 2008: 1-2).

Iako se može konstatirati kako je retorika fiskalnog konzervativizma donekle pronašla svoju implementaciju za vrijeme Busheve administracije u vidu snižavanja poreznih stopa, to se nikako ne može konstatirati u pogledu smanjenja razine deficita i javnog duga. Shodno tome može se zaključiti kako je fiskalna praksa korespondirala jedino s manje značajnom, sekundarnom, protuporeznom retorikom republikanskih kongresnika za vrijeme Clintonove administracije.

Fiskalni konzervativizam Konzervativne stranke za vrijeme Paula Martina i Stephena Harpera

U nastavku teksta se bavimo analizom fiskalnog konzervativizma Konzervativne stranke Kanade. Analiza je ostvarena usporedbom podataka dobivenih iz istraživanja retorike konzervativnih zastupnika Donjeg doma Kanadskog parlamenta i fiskalne politike Harperove administracije od 2006. do 2015. godine.

Analiza retorike članova Konzervativne stranke tijekom 37. i 38. saziva kanadskog Donjeg doma, 2003.-2005.

Analiza retorike kanadskih konzervativaca pokazala je kako navedenu retoriku karakterizira privrženost uravnoteženom proračunu i redukciji saveznog duga, ali i paralelna averzija prema pretjeranim suficitima koji se smatraju dokazom postojanja previsoke stope oporezivanja. Također se demonstrirala privrženost državnoj potrošnji u vidu javnog zdravstva i obrane.

broj 35 - rujan 2018.

Tablica 2. Kanadski deficit i javni dug, 1990.-2016.

Razdoblje	Deficit, milijuni \$	Javni dug, milijuni \$
1990.-1991.	-33 899	377 656
1991.-1992.	-32 319	409 975
1992.-1993.	-39 019	448 994
1993.-1994.	-38 530	487 524
1994.-1995.	-36 632	524 156
1995.-1996.	-30 006	554 162
1996.-1997.	-8 719	562 881
1998.-1999.	5 779	554 143
1999.-2000.	14 258	539 885
2000.-2001.	19 891	519 994
2001.-2002.	8 048	511 946
2002.-2003.	6 621	505 325
2003.-2004.	9 145	496 180
2004.-2005.	1 463	494 717
2005.-2006.	13 218	481 499
2006.-2007.	13 752	467 268
2007.-2008.	9 597	457 637
2008.-2009.	-5 755	463 710
2009.-2010.	-55 598	519 097
2010.-2011.	-33 372	550 327
2011.-2012.	-26 279	583 576
2012.-2013.	-18 415	609 391
2013.-2014.	-5 150	611 881
2014.-2015.	1 911	612 330
2015.-2016.	-0 987	615 986
2016.-2017.	-17 770	631 899

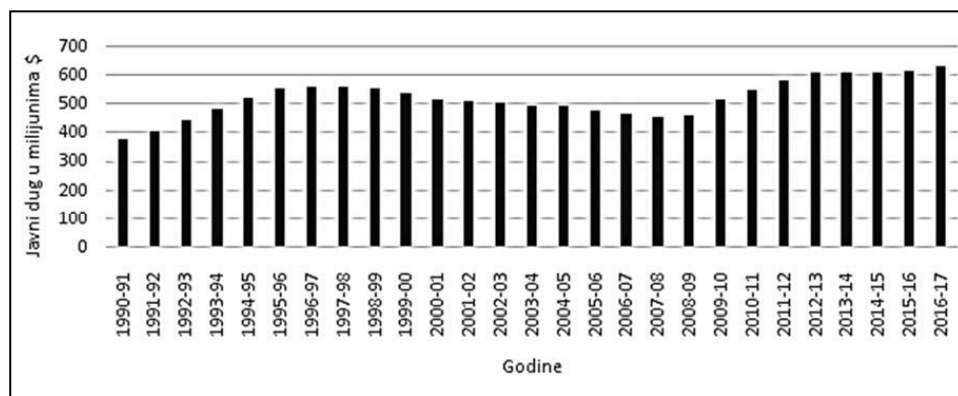
Izvor: autor prema Department of Finance Canada, 2017: 9.

Navedene karakteristike značajno razlikuju fiskalni konzervativizam Konzervativne stranke Kanade od varijante koju zagovara Republikanska stranka u SAD-u. Konačno, kako će pokazati kasnija analiza proračunskih stavki Harperove administracije (2006.-2015.) postoji značajan stupanj diskrepancije između parlamentarne retorike konzervativnih zastupnika u prethodnom periodu (2003.-2005.) i fiskalne politike same administracije.

Prvi primjer navedene specifičnosti parlamentarne retorike kanadskih konzervativaca te njihove paralelne privrženosti fiskalnom konzervativizmu kao i socijalnoj i vojnoj potrošnji pruža nam izjava zastupnice Lynne Yelich (CPC, Blackstrap):

Premijer je svoj pristup nesmotrene potrošnje primijenio na proračunski proces. (...) premijer je potpuno ignorirao svoje vlastite proračunske planove te ih uskladio s NDP-ovim proračunom koji, prema Kanadskoj federaciji poreznih obveznika "rastrošno troši proračunski suficit te odgovorno vođenje proračuna zamjenjuje s neodgovornom potrošnjom" (...) Kanađani su dosljedno, kroz dugi

Grafikon 4. Grafički prikaz kanadskog javnog duga, 1990.-2016..

Izvor: autor prema Department of Finance Canada, 2017: 9.

niz godina, odbijali filozofiju nesmotrene potrošnje (...) Bila bi uvreda milijunima vrijednih Kanađana kada bih podržala zakon, koji ne samo da će stajati milijarde, nego čak i neće ostvariti zadane ciljeve (Yelich, 2005).

Bolji primjer čiste privrženosti načelima fiskalnog konzervativizma među kanadskim konzervativcima, sličnog njihovim republikanskim kolegama, pruža parlamentarna izjava zastupnika Eda Kormanickog (CPC, Souris—Moose Mountain), koja se odvila u sklopu parlamentarne rasprave o proračunskom prijedlogu liberalne vlade 2005. godine:

Uistinu, ono što je potrebno korigirati jest vladina ovisnost o državnoj potrošnji (...) Štoviše, u području potrošnje ističu kako će način potrošnje 1/3 neočekivanog suficita biti ovisan o potrošačkim prioritetima liberalne vlade (...) Rezultat će biti eliminacija proračunskog suficita (...) Nasuprot tome, trenutna situacija zahtjeva da Vlada preusmjeri ta sredstva u otplatu javnog duga (...) Liberali žele nastaviti ostvarivati svoje suficite te ih dalje trošiti u državnim ministarstvima koje karakterizira rastrošnost, dok obični ljudi jedva zarađuju za život (Kormanicki, 2005).

Još jaču fiskalno konzervativnu retoriku primjenjuje zastupnik Jim Abbott (CPC, Kootenay—Columbia), koji se u svojoj argumentaciji oslanja na populističku retoriku i psihologizaciji političkih opoenata te ponavlja empirijski nepotvrđenu predodžbu o tome kako su pripadnici lijeve političke opcije povijesno bili fiskalno neodgovorni.

Ovdje se radi o nacionalnim financijama naše zemlje, a Vlada se ponaša kao da se navedena sredstva nalaze

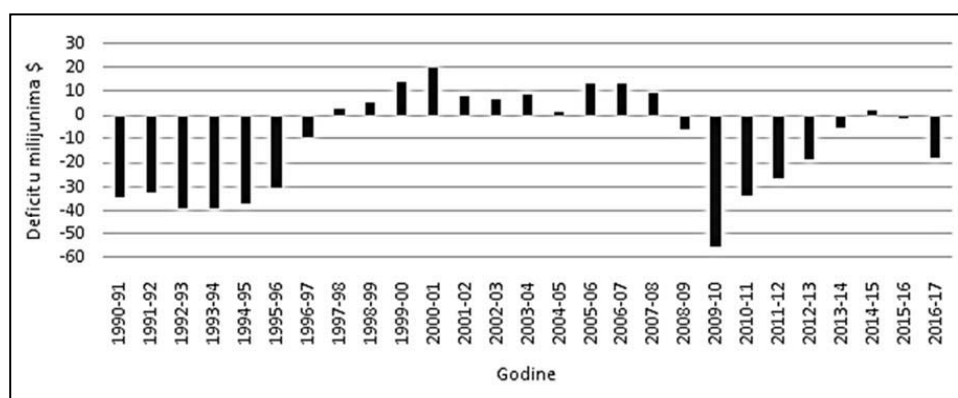
na njenom privatnom računu. Ovaj proračunski prijedlog predstavlja neoprezno razbacivanje sredstava koje je dovelo i sada dovodi do liberalnih neuspjeha s javnim financijama (...) NDP je glasovao na način koji jasno pokazuje kako Liberali nisu jedina stranka koja je spremna prodati svoje temeljne vrijednosti kako bi sačuvali ovaj bogohulni socijalistički savez (...) (Abbott, 2005).

Sličnu retoriku koristi i zastupnik Robert Merrifield (CPC, Yellowhead), ali ističe privrženost socijalnoj potrošnji koja nije karakteristična za retoriku američkog konzervativizma:

Kada vidim što je Liberalna stranka učinila ovoj zemlji, te kako smo do sada mogli biti slobodni od našeg javnog duga, da samo nismo odlučili prihvatiti praksu proračunskih deficita (...) Želio bih prije svega objasniti ovom Domu (...) kako smo mi politička stranka koja je čvrsto opredijeljena za univerzalnu zdravstvenu skrb kao temeljnu ljudsku vrijednost (Merrifield, 2004).

Primjer konzervativnog zastupnika koji, uz fiskalni oprez snažan naglasak stavlja i na socijalnu i vojnu komponentu državne potrošnje je vidljiv u parlamentarnoj izjavi zastupnika Montea Solberga (CPC, Medicine Hat):

Grafikon 4. Grafički prikaz kanadskog deficita, 1990.-2016.

Izvor: autor prema Department of Finance Canada, 2017: 9.

Kada su se Liberali počeli suočavati s fiskalnim problemima, što su bili prisiljeni učiniti zbog postojanja deficita, prvi rezovi koje su poduzeli bili su u dva područja. Jedno je bilo područje zdravstva (...) Da su dopustili potrošnji u zdravstvu da nastavi rasti istom stopom kojom je do tada rasla, zdravstvo u Kanadi bilo bi mnogo bolje financirano nego što je to danas slučaj. Međutim oni

su dramatično reducirali izdatke za zdravstvo (...) Kakva je situacija s vojskom? Vlada nema nikakvih planova za vojsku. Vlada zapravo nema plan za rješavanje problema u našoj vojsci iako svi znamo koliko je to bitno, pogotovo ovih dana kada vodimo rat protiv terorizma (Solberg, 2004).

Iz navedenih primjera retorike kanadskih konzervativaca u razdoblju od 2003. do 2005. godine, možemo zaključiti kako fiskalna rastrošnost predstavlja manje odstupanje od ideoloških

Konzervativna retorika u kanadskom parlamentu zastupa niz pozicija koje bi bile smatrane progresivnim u američkom kontekstu. Ovo se očituje primarno kroz retoričku privrženost kanadskih konzervativaca paralelnoj ekspanziji vojne i socijalne potrošnje kao i u istovremenom inzistiranju na fiskalnoj odgovornosti

kih opredjeljenja kanadskih konzervativaca za vrijeme Martinove administracije, nego što je to slučaj s Republikanskom strankom za vrijeme Clintonove administracije. Konzervativna retorika u kanadskom parlamentu zastupa niz pozicija koje bi bile smatrane progresivnim u američkom kontekstu. Ovo se očituje primarno kroz retoričku privrženost kanadskih konzervativaca paralelnoj ekspanziji vojne i socijalne potrošnje kao i u istovremenom inzistiranju na fiskalnoj odgovornosti. Unatoč navedenoj oscilaciji u odnosu na američki slučaj, principi fiskalnog konzervativizma jasno su izraženi u analiziranoj retorici konzervativnih zastupnika Donjeg doma Kanadskog parlamenta.

Kretanje kanadskog proračuna za vrijeme Stephena Harpera

Administracija Stephena Harpera, koja je 2006. godine stupila na vlast, nalazila se u nešto drugačijoj situaciji od administracije Georgea W. Busha. Većina njenog mandata obilježena je posljedicama izbijanja financijske krize 2008. godine. U tom kontekstu, eksplozija kanadskog javnog duga i deficita pod Harperovom administracijom, (što ilustriraju *Tablica 2* i *Grafikoni 3* i *4*) može se djelomično pripisati egzogenim faktorima na koje je Harperova vlada bila prisiljena reagirati. Međutim, performansa Harperove administracije razočaravajuća je za administraciju koja je bila ideološki privržena vrijednostima fiskalnog konzervativizma te je uslijedila nakon liberalnih vlada koje su niz godina za redom uspijevale generirati proračunske suficite.

Iz *Tablice 2* i *Grafikona 3* i *4* moguće je detektirati kako je već 2007. godine, dakle zadnje proračunske godine koja u sebi broj 35 - rujan 2018.

nije reflektirala troškove financijske krize, uočen značajan pad kanadskog suficita kojeg su liberalne kanadske vlade uspjele sačuvati od sredine 1990-ih godina. U ovoj činjenici se nalazi još jedna ključna razlika između situacije u kojoj su se nalazile Busheva i Harperova administracija. Harper je naslijedio javni dug koji se već gotovo jedno desetljeće kretao pozitivnom putanjom pada kao i suficit koji se u istom periodu konstantno povećavao. U tom kontekstu njegov neuspjeh povratka na suficite prije krize (uz iznimku slabog suficita fiskalne godine 2014.-2015.) još je značajniji.

U ovom kontekstu bitno je istaknuti podatke kanadskog ministarstva za financije koji pokazuju kako, uz iznimku vladavine liberalnih administracija u drugoj polovici 1990-ih i prvoj polovici 2000-ih godina, Kanada od 1960-ih godina (uz izolirane iznimke pojedinih godina) nije ostvarila smanjenje javnog duga (Department of Finance Canada, 2017). Shodno tome možemo istaknuti kako negativne performanse Harperove administracije u pogledu pridržavanja principa fiskalnog konzervativizma predstavljaju nastavak dugotrajnog trenda konzervativnih administracija u Kanadi. Analizom je demonstrirano kako između parlamentarne retorike zastupnika Konzervativne stranke za vrijeme Martinove administracije (2003.-2005. godine) i fiskalne prakse tijekom Harperove administracije (2006.-2015.) postoji značajna diskrepancija.

Zaključak

Kao što je vidljivo iz prezentiranih grafikona, američki i kanadski deficit i javni dug ostvarili su značajan stupanj rasta tijekom administracije Stephena Harpera i Georgea W. Busha. Unatoč snažnoj prisutnosti retorike fiskalnog konzervativizma kod pripadnika Republikanske i Konzervativne stranke u zakonodavnim tijelima ovih dviju zemalja u analiziranom periodu, upravo su se liberalne i demokratske vlade pokazale

Američki i kanadski deficit i javni dug ostvarili su značajan stupanj rasta tijekom administracije Stephena Harpera i Georgea W. Busha. Unatoč snažnoj prisutnosti retorike fiskalnog konzervativizma kod pripadnika Republikanske i Konzervativne stranke u zakonodavnim tijelima ovih dviju zemalja

kao fiskalno najodgovornije u nedavnoj američkoj i kanadskoj povijesti (Frendreis i Tatalovich, 2010: 17). Utvrđuje se kako je doista postojao značajan stupanj diskrepancije između retoričke privrženosti fiskalnom konzervativizmu u parlamentarnoj retorici s jedne te njegove faktučne implementacije u

proračunskoj politici s druge strane. Indikatori ne daju zaključiti kako bi navedene dvije, nominalno fiskalno konzervativne administracije, zaista krenule u smjeru redukcije javnog duga da nije došlo do izvanredne situacije generirane financijskom krizom 2008. godine. Nadalje, s obzirom na činjenicu financijske krize, shodnu eksploziju deficita i porast javnog duga, nikada nije došlo do implementacije fiskalno konzervativnih politika unatoč dominaciji takozvanog *austerity* narativa (Kelsey i dr., 2016: 5). Uz ovu konstataciju potrebno je napomenuti kako se zaključci ovoga rada slažu s ranijim empirijskim testiranjima teorija "poslovno-političkog ciklusa" kao i "modela stranačkih razlika u stvaranju ekonomske politike" koji ističu tendenciju desno orijentiranih stranaka prema generaciji većih stopa deficita od njihovih lijevo orijentiranih konkurenata (Petak, 2009: 9; Potrafke, 2010: 4).

Literatura

- Abbott, Jim (2005) House of Commons, 38th Parliament. Hansard. Ottawa, Ontario. <https://www.ourcommons.ca/DocumentViewer/en/38-1/house/hansard-index> Pristupljeno 10. srpnja 2018.
- Abraham, Spencer (1997) United States Senate, 105th Congress. Washington, D.C. <https://www.congress.gov/congressional-record> Pristupljeno 8. srpnja 2018.
- Bartlett, Bruce (2018) "Starve the Beast" Origins and Development of a Budgetary Metaphor. Independent.org. http://www.independent.org/pdf/tir/tir_12_01_01_bartlett.pdf Pristupljeno 18. svibnja 2018.
- Bennett, James C. (2018) The Anglosphere Challenge. Google Books. https://books.google.hr/books?id=_SaenLfzEAUC&pg=PA80&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false Pristupljeno 18. svibnja 2018.
- Bioguide.congress.gov. (2018) Congressional Biographical Directory (CLERKWEB). <http://bioguide.congress.gov/biosearch/biosearch.asp> Pristupljeno 10. srpnja 2018.
- Congress.gov. (2018) Congressional Record. <https://www.congress.gov/congressional-record> Pristupljeno 10. srpnja 2018.
- Department of Finance Canada (2017) Fiscal Reference Tables. Ottawa, Ontario: Fiscal Policy Division, Department of Finance, str.9.
- Dictionary.cambridge.org. (2018) Kick the can down the road: Meaning in the Cambridge English Dictionary. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/kick-the-can-down-the-road> Pristupljeno 24. srpnja 2018.
- Fin.gc.ca. (2018) Fiscal Reference Tables 2017. <https://www.fin.gc.ca/frt-trf/2017/frt-trf-17-eng.asp> Pristupljeno 8. srpnja 2018.
- Frendreis, John P. i Tatalovich, Raymond (2010) A Hundred Miles of Dry: Religion and the Persistence of Prohibition in the U.S. States. *State Politics & Policy Quarterly* 10(3): 302-319.
- Helms, Jesse (1999) United States Senate, 106th Congress. Washington D.C. <https://www.congress.gov/congressional-record> Pristupljeno 10. srpnja 2018.
- Hill, Rick (1999) United States House of Representatives, 106th Congress. Washington D.C. <https://www.congress.gov/congressional-record> Pristupljeno 8. srpnja 2018.
- Hostettler, John Nathan (1995) United States House of Representatives, 104th Congress. Washington D.C. <https://www.congress.gov/congressional-record> Pristupljeno 8. srpnja 2018.
- Kelsey, Darren; Mueller, Frank; Whittle, Andrea i Khosravinik, Majid (2016) Financial Crisis and Austerity: Interdisciplinary Concerns in Critical Discourse Studies. *Critical Discourse Studies* 13 (1): 1-19.
- Kohler-Hausmann, Julilly (2018) Guns and Butter: The Welfare State, the Carceral State, and the Politics of Exclusion in the Postwar United States. <https://academic.oup.com/jah/article-abstract/102/1/87/686676> Pristupljeno 18. svibnja 2018.
- Komarnicki, Ed (2005) House of Commons, 38th Parliament. Hansard. Ottawa, Ontario. <https://www.ourcommons.ca/DocumentViewer/en/38-1/house/hansard-index> Pristupljeno 10. srpnja 2018.
- Koven, Steven G. (1988) *Ideological Budgeting: The Influence of Political Philosophy on Public Policy*. New York: Praeger.
- Leonnig, Carol D. (2008) How HUD Mortgage Policy Fed the Crisis. *Washington Post* 10. lipnja A1. http://fcic-static.law.stanford.edu/cdn_media/fcic-docs/2008-06-10%20Washington%20Post%20How%20HUD%20Policy.pdf Pristupljeno 11. srpnja 2018.
- Yelich, Lynne (2005) House of Commons, 38th Parliament. Hansard. Ottawa, Ontario. <https://www.ourcommons.ca/DocumentViewer/en/38-1/house/hansard-index> Pristupljeno 10. srpnja 2018.
- McInnis, Scott (1997) United States House of Representatives, 105th Congress. Washington D.C. <https://www.congress.gov/congressional-record> Pristupljeno 10. srpnja 2018.
- Merrifield, Rob (2004) House of Commons, 37th Parliament. Hansard. Ottawa, Ontario. <https://www.ourcommons.ca/DocumentViewer/en/37-3/house/hansard-index> Pristupljeno 10. srpnja 2018.
- Metcalf, Jack (1999) United States Senate, 106th Congress. Washington D.C. <https://www.congress.gov/congressional-record> Pristupljeno 10. srpnja 2018.
- Petak, Zdravko (2009) *Stranke i javne politike: Izbori u Hrvatskoj 2007*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Potrafke, Niklas (2010) Does government ideology influence budget composition? Empirical evidence from OECD countries. *Economics of Governance* 12 (2): 101-134.
- Radin, Beryl A. i Boase, Joan Price (2000) Federalism, political structure, and public policy in the United States and Canada. *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice* 2 (1): 65-89.
- Solberg, Monte (2004) House of Commons, 37th Parliament. Hansard. Ottawa, Ontario. <https://www.ourcommons.ca/DocumentViewer/en/37-3/house/hansard-index> Pristupljeno 8. srpnja 2018.
- Schier, Steven (2015) *Panorama of a presidency: How George W. Bush Acquired and Spent his Political Capital*. 2. izd. London: Routledge.
- The White House (2018) Historical Tables. <https://www.whitehouse.gov/omb/historical-tables/> Pristupljeno 8. lipnja 2018.
- United States Senate, 110th Congress (2nd Session) Roll call vote #213. https://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_li

- sts/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=110&session=2&vote=00213 Pristupljeno 10. srpnja 2018.
- United States House of Representatives, 110th Congress (2nd Session) Vote Number 681. https://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/vote_menu_110_2.htm Pristupljeno 8. lipnja 2018.
- Watts, Ronald L. (2008) *Comparing Federal Systems*. 3. izd. Montréal: McGill-Queen's University Press. ■